

ראש השנה - עולם השמינה

היום נחגג את ראש השנה

א. "עלה אלהים בתרועה"

השופר מכריז: יש מלך לעולם

מאות הנגים בשופר. יש אומרים שמברכים "לתקוע בשופר" ויש אומרים "לשמוע קול שופר".
הכנה ל"שמוע"¹.

מה תוכן שמעיה זו? הרי אין מילים, סתם קול. מה אנו מתבקשים לשמוע?
"עלה אלהים בתרועה, ד' בקול שופר"².

השופר מכריז: ד' הוא האלהים. "ותרועת מלך בו"³ - יש מלך לעולם. לפני שנכנסים לפרטי
מצוות, תיקוני מידות, נתיבות תשובה והתעלות - לפני כל זה ישנו העיקר והשורש של הכל:
יש מלך, יש ריבון לעולם. זהו קול האומר: "ד' אחד ושמו אחד". אין שום דבר אחר בעולם,
רק ד'. בעולמנו יש בינתיים, אנשים חרשים, עוורים וסתומים שאינם מכירים בכך. קול השופר
הוא מעין ברק מאותו הזמן בו "יהיה ד' אחד ושמו אחד". וכל ההרפתקאות הקטנות המעסיקות
את השכל, הרגש והדמיון של האדם, הכל נגזר ונעלם, ורק קול אחד נשמע: "ד' מלך". וזה הכל.
במתן תורה, כל עם ישראל, אנשים, נשים וטף, עבדים ושפחות, כולם התעלו למדרגת הנבואה
לרגע אחד, לשניה אחת. יש אומרים שהם שמעו שני דיברות ראשוניים "אנכי" ו"לא יהיה לך",
יש אומרים ששמעו רק דבר ראשון, ויש אומרים ששמעו רק קול ד' בלי חיתוך מילים. לא
שמיעה באוזן, אלא כמו הנביאים שקול ד' מדבר אליהם מתוך נשמתם, כך הבריק בנשמתם

1. שריע או"ת ס"י תקפה סעי' ב.

2. תהלים מז'.

3. במדבר כג' כא.

ברק אלוהי⁴.

ההתגלות הזו קשה: הנביא, שקול ד' מתגלה בנשמתו, הוֹדוּ נהפך עליו למשחית, עשתונותיו מתבלבלים, הוא נקרע ונופל⁵. כאילו הזרימו חשמל בעוצמה של מיליון אלקטרוֹן-וולט לתוך מכשיר קטן. הכל נשרף ומתמוטט. כך ישראל במעמד הר סיני, פרחה נשמתם מעוצמת ההתגלות האלוהית⁶.

הם בקשו ממש רבנו: "דבר אתה אלינו, ואל ידבר עמנו אלוהים פן נמות"⁷.

הברק הזה, שהבזיק בנשמותיהם של ישראל, אומר בעוצמה חזקה ממילים: "אני ד' אלוהיך". כך קול השופר מכריז: ד' מלך.

קולות השופר: תקיעה - שברים - תרועה - תקיעה

קול השופר מפוצל למיני קולות: תשר"ת. מסביר רבי ישעיה הורביץ, המכונה השל"ה הקדוש:

תקיעה-קול ישר - הטוב האלוהי ממלא את הכל. "עשה האלהים את האדם ישר"⁸.

שברים-קול שבור, גונח - "והמה בקשו חשבונות רבים". האדם מתנתק משמיעת דבר ד'. הוא נאנח, גונח וחולה, מפני הסיבוכים שהביא על עצמו.

תרועה-קול יללה, כיללה על המת. האדם מקונן על עצמו: פעם הייתי ישר, הבל פה שאין בו חטא⁹, מלא טובה וברכת ד'. אבל עכשיו התקלקלתי, חליתי, נחסמתי, דעכתי, נפלתי, נקרעתי - ואני כמת.

תקיעה-בסוף יש שוב קול ישר. לבסוף חוזרים אל היושר, אל הדבקות בריבוננו של עולם¹⁰. זהו תיאור מהלך היש: בתחילת הבריאה הכל ישר: "עשה האלהים את האדם ישר". בסוף גם כן ישר: "והיה העקוב למוישר"¹¹.

אבל באמצע: "עקוב" - הכל עקום ושבור לרסיסים. קול השופר בא ומיישר את האדם מכח היושר הראשוני, ההתחלתי, שכולו טוב, ועובר עמו דרך המשברים עד השבירה המוחלטת, עד כדי מיתה, ולבסוף שוב מיישר אותו.

4. "אנכי ולא יהיה לך" - מפני הגבורה שמענום". מכות כד א. "דכתיב: 'אחת דבר אלהים שנים זו שמענו'". רש"י שם. "לישראל בקול אחד ישמענו, כמו שאמר: 'קול גדול ולא יסף'. ונאמר: 'קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים זולתי קול, ואף כאן רמז: 'וכל העם רואים את הקולות' - בחסרון וי"ו אחד, כי כל הקולות יראו אחד. והוא מה שנאמר: 'אחת דבר אלהים שנים זו שמענו'". רמב"ן לשמות יט כ. ועיי מורה נבוכים ב לג.

5. רמב"ם, הלכות יסודי התורה ז ב.

6. שבת פח ב.

7. שמות כ טז.

8. קהלת ז כט.

9. שבת קיט ב.

10. שני לוחות הברית, ראש השנה, פרק תורה אור עמ' 141.

11. ישעיהו מ ד.

"ד', ד', אל רחום וחנון"¹² - פעמיים שם ד' למה? אומר רש"י: ד' לפני החטא וד' אחרי החטא¹³. יש אור אלוהי שממלא אותנו לפני צאתנו לדרך. אנו חוטאים, נהיים דלים וריקים, שוב חוזר האור האלוהי וממלא אותנו. גם אחרי החטא ריבוננו של עולם אתנו. הוא מתכה לנו ביציאה מבית הסוהר, ואנו מתחילים מחדש.

ב. עולם השמיעה

כולנו אוזן שומעת

אנו עומדים ושומעים את קול השופר. הקול קורא: שמע, בן אדם, הפסק לדבר. אתה מדבר כל-כך הרבה: דברים טובים ולא כל-כך טובים. דברים שטחיים, דברים טפשיים, דברי לשון הרע, רכילות ושקר. עכשיו שתוק והקשב. חמש דקות בשנה. הקשב לקול השופר האומר: יש ריבוננו של עולם!

בכל ימות השנה אדם פועל, רץ ועושה, עד שלבסוף הוא שוכח בשביל מה כל העשייה הזאת. עכשיו, אל תעשה דבר, רק עמוד ושמע שיש אלוהים. אבל, אומר האדם, תמיד ידעתי שיש אלוהים! לא נכון, שכחת. בעצם, אפשר שידעת, אבל אולי חשבת שיש עוד כמה דברים בעולם חוץ מהקב"ה. עכשיו, תן ללבך לדבר: אין עוד כמה דברים, יש רק ריבוננו של עולם!

קול השופר הולך וחזק, עד שאוזניך לא תשמענה דבר מלבדו. הקול צועק, עד שאתה חרש לגמרי מלשמע עוד דברים. אין לך ידיים, אין לך רגליים, אין לך גוף - יש רק אוזן. אשר דרכה הקול נכנס וחודר פנימה.

ביטול האישיות מול ריבוננו של עולם

האישיות נמסה מקול השופר. האדם נשאב לתוך קול ד'. אין לו מציאות, אין בו כלום, "ביטול היש". אישיותו מתבטלת כלפי ריבוננו של עולם¹⁴. הוא אינו אקטיבי, אלא פאסיבי. לא פועל, אלא נפעל. ודאי טוב ויקר הוא להיות פעיל ולעשות דברים חשובים, אבל יש מצב יותר עליון "נפעלות". לא נפעלות כלפי אנשים אחרים - זוהי עבדות¹⁵ - אלא נפעלות כלפי ריבוננו של עולם. הרוח נושאת אותו: "ותשאני רוח"¹⁶.

12. שמות לד ו.

13. רש"י שם. "ד', ד' - אני הוא קודם שיחטא האדם ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה". ראש השנה יז ב.

14. כמו טהרת האדם במים: בתחילה - בטרם התפצלה ההוויה להסתעפויות בהן נאחו החטא - הייתה הארץ כולה מים "בראשית ברא אלהים... והארץ היתה תהו ובהו... ורוח אלהים מרחפת על פני המים". האדם הטובל במים, חוזר למצב הבראשיתי ונגס כולו בחויה הטרומ-הווייתית הטהורה, שבתרם היית החטא בעולם. מתוך כך הוא נטהר. ספר החינוך מצוה קעג.

15. "שלא עשני עבד". עיי סדור עולת ראייה א עמ' עא.

16. יחזקאל ג יב.

האדם שומע את קול השופר שוב ושוב. לא מילים, לא משפטים, לא מאמרים ולא ספרים, אלא קול אחד המקיף את הכל, כל מה שיש לשמוע ולהתמלא, והוא נעשה יותר ויותר נפעל, מתקפל, מתקרבל ונכנע בפני הקול הזה.

התבטלות המביאה לעצמיות חופשית

בראש השנה האדם מבטל את עצמו. אין לו משלו דבר. הוא עבד לד'. שמה יאמר אדם: אני אוהב את הקדוש ברוך הוא, אבל איבדתי את עצמי. האם לא חבל עלי? - לא ולא. להיפך. ככל שאדם יותר עבד לקדוש ברוך הוא, כך הוא יותר בן חורין: דבר ד' "תרות על הלוחות - אל תקרי תרות אלא תירות"¹⁷.

ריבונו של עולם הוא יותר "אני" ממה שאני בעצמי "אני". ככל שאדם מוחק את עצמו כלפי ריבונו של עולם, ונותן לקול האלוהי המכריז "יש אלוהים" למחוק חלקים מאישיותו, כך הוא קרוב להיפגש עם ה"אני" האמיתי שלו.

שלוש פעמים הוזכר "שופר" בתורה, ושלושתן נלמדות זו מזו, אף-על-פי שאין מדובר באותו שופר: שופר של ראש השנה הוקש לשופרו של יובל, אף-על-פי ששופר של ראש השנה כפוף ורומז על נכנעות, ואילו שופרו של יובל זקוף - כי בו יוצאים העבדים לתירות והוא מציין אפוא חופש¹⁸.

אבל באמת הכל היינו הך. גם בראש השנה, האדם הנכנע מקול ד', יוצא לחופשי מן השפלות העבדותית העושקת אותו. היובל הוא עולם ה"בינה"¹⁹ - כי רק מתוך הבנה גדולה, האדם יכול להיות חופשי באמת. קול השופר אינו מוחק אפוא את ה"אני" העצמי, הטהור, האמיתי של האדם, אלא הוא מוחק את הסיגים שבאישיותו.

יום הדין והחשבון

היום הרת עולם²⁰, יום הולדתו של העולם. זהו יום החשבון, נקודת העצירה, הבחינה, ההתנתקות וההתחלה מחדש. ריבונו של עולם נוהג בנו כמו מנהיג אמיתי. המנהיג הנבון אינו "רוכב" על פקודיו כל העת ויורה פקודות בלא הרף. איש אינו יכול לפעול כראוי כאשר האחראי עליו

17. "והמכתב מכתב אלהים הוא תרות על הלחת". שמות לב טז. "אמר רב אחא בר יעקב: אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא היתה כל אומה ולשון שלטת בישראל, שנא': 'תרות על הלוחות' - אל תקרי תרות אלא תירות". עירובין נד א. "אמר ריב"ל ... אל תקרא תרות אלא תרות, שאין לך בן חורין, אלא מי שעוסק בתלמוד תורה". אבות ו ב.

18. ראש השנה כו ב. לג ב. לד א.

19. זוהר ח"ב משפטים קטו ב. שם ח"ג בהר קח ב.

20. "מוסף" לראש השנה.

משגיח עליו ללא הרף. אומר העובד למעביד: אתה נותן בי אמון? אם כן, תן הנחיות כלליות ואבצע אותן, ובסוף השנה אמסור דין וחשבון. הייתי טוב - נמשיך. הייתי גרוע - פטר אותי; אבל תן לעבוד. ריבונו של עולם נותן לנו לעבוד. יש בחירה חופשית. הוא אינו מתערב: תושיט יד לחטא - ידך לא תיבש. תרצה לדבר לשון הרע? - לשונך לא תדבק לחכך. עשה ככל העולה על רוחך. אבל עכשיו ראש השנה. עברה שנה, יש דין וחשבון²¹. צריך להתנקות, להמיס את כל הפסולת שדבקה בך במשך השנה. לכן צריך לשמוע קול שופר, כדי למחוק את הסיגים ולהשתחרר.

קול השופר המעורר והמשחרר

הרמב"ם כותב בטעמה של מצוות שופר: "אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, כלומר עניין שהשכל האנושי לא יוכל לרדת לעומקו, בכל אופן, "רמז יש בו, כלומר, עורו ישנים משנתכם"²².

התעורר בן אדם. אתה ישן שנה שלמה. התעורר אל עצמך. אתה חולם. חולם שאתה ער. איבדת את עצמך. אדם חי בדמיונות, והוא בטוח שזו המציאות, כי הדמיון משתולל. הוא מרמה את עצמו שהוא בדרך הטובה, שהוא מתקן את עצמו, שהוא עושה דברים חשובים - אבל באמת הוא נוהג בחוסר רצינות, ואינו "לוקח את עצמו בדיים". הוא מסוכסך עם חבריו, ובמקום למחוק את הטינה מהלב, מטפח אותה. יש לו הרבה הסברים למה הוא בסדר, ואחרים ובמקום לסדר. עזוב את האחרים. הפסק להיות מתנחך הדור. טפל בעצמך. עשה תשובה בעצמך. פעם אחת בשנה מתעוררים. לפיכך כתוב בשולחן-ערוך, שנוהגים שלא לישון בראש השנה²³. אין זה יום לשינה. אם ישנת בראש השנה - תישן כל השנה. איננו מדברים כאן על פרטי הלכה. מי שעייף וחושש שיירדם בתפילה - מוטב שיישן. מדובר כאן על העקרון. צריך להתעורר. קול השופר מעורר. האדם משתחרר מעצמו ושומע. הקול הולך וחזק, וממלא אותו, עד שהוא נבלע בו. השופר אינו בא להשכיח את עצמותנו, אלא להחזיר את עצמנו לעצמנו.

21. "בארבעה פרקים העולם נידון... בראש השנה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון". משנה, ראש השנה טז א-ב.

22. הלכות תשובה ג ד.

23. עיי' שרי"ע או"ח סי' תקפג סעי' ב "משנה ברורה" סי' ק ט "הארי" ז"ל אמר שאחר חצות מותר לישן... ויושב בטל - כיון דמי. ועיי' בחיי אדם שכתב, דאחר האכילה יקבע עצמו ללימוד, ואם ראשו כבד עליו, וישן מעט, אם א"א לו בלא זה".

עולם העקודים - זכר עקידת יצחק

בראש השנה אנו מזכירים עקידת יצחק ותוקעים בשופר של אֵיל זכר לְאֵילו של יצחק²⁴. אברהם אבינו הולך לעקוד את יצחק. אמר הוגה דעות מפורסם מן העמים: יש שאוהבים לטייל בעולם, אחד בסין, שני בהודו. אני הייתי מעדיף לטייל עם אברהם אבינו באותם שלושת הימים בדרכו לעקידה. להתלוות לאדם הגדול הזה שצעד בשלווה, ולדעת על הסערה המתחוללת בלבו ובמוחו. זה טיול יותר מעניין²⁵. הוא צודק. באותה מידה מעניין לדעת מה התרחש בקרבו של יצחק אבינו באותה עת. מה התחולל בלבו? מה נשבר בו? אולי לא נשבר? אולי התעלה? אולי ויתר על הכל ומתוך כך קיבל את הכל?

יצחק הולך להיעקד. כמה חבל. כל כך צעיר אני, הייתי יכול להתחתן ולהוליד ילדים, אשה נאה דירה נאה כלים נאים. אמשוך את העבודה של אבי אברהם. ארוץ בכל ארץ ישראל ואקרא בשם ד'. אני אקרב את האנשים ואשתי את הנשים. נקים גדודים של אנשים המאמינים בד' ועושים טוב, ומתוכנו יצמח עם גדול שיפיץ אור השם בכל העולם כולו. אך ריבונו של עולם מצווה: אינך הולך לעשות את כל אלה, אתה הולך למות! - אבל למה? למה? הלא יכולתי לעשות כל כך הרבה דברים טובים? - עכשיו, אומר ריבונו של עולם, קץ לכל הדברים האלה! אתה מסכים להיעקד או לא?! - אני מסכים. אחרי שהסכים, אין זה משנה אם בפועל הוקרב על המזבח או לא. הוא היה מוכן - וזה די. בדומה לזה יש סיפור על חוטא אחד שבא לפני האר"י הקדוש וביקש לסדר לו תשובה על חטאיו הכבדים. אמר לו האר"י: גדול עונך. אין כפרתך אלא בשריפה. נבהל האיש: אי אפשר בפחות מזה? אמר לו: הרוצה אתה להיטהר או לא? אם כן, זו התקנה. לך לביתך חשוב בדבר. חזור אלי בעוד שבועיים והשב לי אם אתה מוכן לכך. הלך האיש, וחזר: אני מוכן. הכינו מתכת לזהטת לשפוך לתוך פיו כדין שריפה. התוודה האיש וחזר בתשובה. קשרו אותו לכסא ושמו בד על עיניו. שפך לו האר"י כפית דבש לתוך פיו ואמר לו: לך לביתך לשלום. כופרה חטאתך²⁶.

האיש היה מוכן להישרף - וזה העיקר. רבי יהודה החסיד בזמן גזרות השמד נגלה ליהודי אחד בחלום: מי שהחליט שמוכן להיהרג על קידוש השם, גם אם לא הומת, נחשב לו כאילו מסר נפשו בפועל, כי הוא היה מוכן בנפשו לכך²⁷.

יצחק שאחרי העקידה, אינו יצחק שלפניה. הוא יצחק אחר. הוא עבר עקידה. הוא "עקוד" ועבר דרך "עולם העקודים"²⁸ עולם שבו הכל "עקוד", מקושר, מחובר, מובלע ומבוטל בתוך ריבונו של עולם. עולמנו אינו כזה - זהו עולם שבו יש מהומה, הפקרות ותוהו, רשעה וכסל. עולם שבו אנשים מעזים לומר "לא" לריבונו של עולם. "עולם העקודים" הוא עולם שבו אנשים אומרים לריבונו של עולם: כן, הנני יצחק עבר דרך עולם העקודים. הוא טייל שם כמה שניות, כמה ימים.

בראש השנה אנו מזכירים את עקידת יצחק, כי "עולם השמיעה" של ראש השנה ו"עולם העקודים" של יצחק הנעקד - היינו הך הם: זהו עולם מסירות הנפש, הנפעלות, ביטול היש. עולם בו אדם שומע, שומע ושומע, מתמלא מן הקולות ואין בו שום דבר אחר. כמו יצחק שטייל בעולם העקודים, בעולם האחר, וחזר משם שונה לחלוטין, כך אנו, בשומענו את קול השופר, מטיילים בעולם אחר, וחוזרים מטוהרים.

ישראל מחבין את המצוות

ואנו אוהבים את קולות השופר, תוקעין, מריעין ושוב תוקעין ומריעין. מדוע? הלא אין חייבים בכל כך הרבה קולות? אומרים חז"ל: כדי לערבב את השטן²⁹.

מסביר רש"י: "כשישמע ישראל מחבין את המצוות - מסתמין דבריו". כי את זה השטן אינו מבין. הוא הרי אומר תמיד: בני אדם אלה, אני מכיר אותם, הם אוהבים רק את עצמם, את הנאותיהם ואת מידותיהם הרעות, רוצים להבליט את עצמם ולהשתלט על אחרים; וודאי, שלא יאהבו באמת לשמוע את קול השופר, שמקטין, מחליש ומכניע את גאוותם. - אבל לא כן הוא. אנחנו, ישראל, אוהבים אנו את קול השופר. אנחנו מתלהבים ממנו, אנחנו מתגעגעים אליו ורוצים לשומעו עוד ועוד. שלושים קולות, מאה קולות. קשה להיפרד מריבונו של עולם. אומר השטן: אני רואה שטעית. חשבתי שהאנשים האלה, היהודים האלה, כלפי חוץ עושים את עצמם טובים, אבל בפנים הם מפלצות. אבל כנראה טעית, האמת היא, שמבחוץ הם מתנהגים לפעמים כמפלצות, אבל בפנים הם טובים. הם אוהבים את ד', אוהבים את קול השופר, אוהבים את המציאות הפנימית הטהורה והקדושה שלהם. השטן מרים ידיים, טענותיו מסתממות. כל הקטרוגים המשטיניים נעלמים לנוכח התגלות הפנימיות הישראליות החושקות אל הקודש.

24. קוראים פרשת העקידה. ב"זכרונות" מזכירים העקידה. תוקעים בשופר של אֵיל זכר לעקידה. ראש השנה טז א.

25. קרקגור.

26. סיפור המובא בדברי יוסף עמ' 205.

27. ספר חסידים, אות רכב עמ' רא בהוצאת מוסד הרב קוק.

28. דרושי הארי ז"ל פ' ויצא. קל"ח פתחי חכמה פתח לט. עולת ראייה א עמ' צא. אורות הקודש א עמ' קפט.

29. ראש השנה טז ב.

שופרו של משיח

אנו שומעים ושומעים, מתמלאים ומיטהרים, מתרוממים ומשתחררים, על ידי קול השופר המכריז: יש אלוהים!
השופר שאנו שומעים, הוא ניצוץ מקול השופר הגדול, המתחיל במתן תורה ונגמר בשופרו של משיח³⁰.

האור הגדול של המשיח, שישטוף את כל העולמות, חודר בנו עכשיו במנות קטנות, ומשנה לשנה, מדור לדור, ממצב למצב, אנו סופגים יותר ויותר את הקולות. כל דור יותר, כל חטיבה היסטורית יותר - עד שאנו מגיעים לשופרו של יובל, לשופרו של משיח, ואנו יוצאים לחרות גמורה. כל האדם, כל העולם, כל ההווה, יוצאים לחרות מן הסבל הגשמי והרוחני, מן היצר, מן השפלות ומכל מה שעושק אותנו. יוצאים לחרות-עולמים.

ברוך ד', בתקופתנו אנחנו כבר שומעים את שופרו של משיח. כבר יותר ממאה שנה שומעים. מי שאינו חרש - שומע. נשמע קול השופר הגדול התוקע לחרותנו: בבנין הארץ, במלחמות ישראל, בשובנו לירושלים, בהרחבת הגבולות.

הקוב המכריז "יש מלך", הולך וחודר, עד שנגיע לבסוף

לזמן שבו יהיה "ד' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד"³¹.

"ונשגב ד' לבדו ביום ההוא"³².

30. תוספות, ראש השנה שם בד"ה "כדי לערבב את השטן". "שופרות" במוסף לראש השנה.

31. זכריה יד ט.

32. ישעיה ב יא. ב יז.